

Codi: 20725

Assignatura: Gèneres d'Opinió en Premsa diària i no diària

Tipus d'assignatura:

Nombre de crèdits: 5

Professor: Francesc Burguet Ardiaca (Grups 51 i 52)

Quatrimestre: segon

Objectius de l'Assignatura:

En cap cas es tracta que, després de fer i aprovar l'assignatura, l'alumna/e sigui capaç de redactar un editorial, una crítica... Sembla més aviat un despropòsit pensar que amb dues o tres pràctiques d'un d'aquests gèneres l'alumna/e sigui capaç d'elaborar un text de prou qualitat per ser publicat en un mitjà professional. No, no és aquest el propòsit del curs, ni ho és que després de dotze sessions/setmanes l'alumna/e tingui una opinió formada, fonamentada, sobre les qüestions més conflictives de l'actualitat. No, tampoc no és això, encara que, és clar, d'alguna manera i en alguna mesura el curs també li ha de servir per nodrir la seva escassa competència contextual: qüestió de formació, experiència i curiositat. Però sobretot l'assignatura sí que li ha d'aportar una competència argumental bàsica que li permeti passar dels prejudicis als judicis mitjançant un treball rigorós, metòdic, de documentació a la recerca d'arguments a favor i en contra, i aleshores elaborar un text, oral o escrit, que defensi de manera prou convincent i/o persuasiva —eficaç, en una paraula—, sense contradiccions, la seva opinió i també, o a més a més, rebatre les opinions contràries. En fi, es tracta que l'alumna/e adquireixi la capacitat i el mètode de l'argumentació/persuasió oral i escrita, matèria primera de tots els gèneres d'opinió.

TEMARI:

1.— La Subjectivitat en el Periodisme

- Realitat i Actualitat: allò que passa i allò que diuen que passa.
- Fet, Notícia, Comentari.
- El mite de l'Objectivitat: Objectivitat Vs Subjectivitat.
- Imparcialitat, Honestetat, Legitimitat informatives : els Mitjans, visions (in)compatibles de l'Actualitat.
- Veracitat i Versemblança: garantia relativa de la informació.
- Competència professional i Ètica.

2.— Inèrcies i equívocs en la classificació dels Gèneres Periodístics

- Els fets són sagrats (informació), els comentaris són lliures (opinió): ni tan sagrats els uns, ni tan lliures els altres.
- Informació, Interpretació i Opinió: procés lògic, funció progressiva, complementària del Periodisme; notícia, crònica, anàlisi, entrevista, reportatge i opinió.
- Els gèneres de frontera: Crònica, Entrevista, Reportatge.
- Cròniques d'esports i d'espectacles: la llibertat de la perifèria informativa.
- Cròniques parlamentàries: la llibertat segons el prestigi del cronista.
- Informació i opinió: una frontera conflictiva, permeable.
- Judicis de fet, judicis de valor.

3.— Els Mitjans de Comunicació com a generadors d' Opinió

- El Periodisme d'Opinió (Opinió formal, explícita): Pàgina Editorial, Secció d'Opinió; textos d'Opinió de les altres seccions: Anàlisi, Columna, Crítica, Retrat, Acudits...
- L'Opinió subjacent, implícita, de la Informació: tan determinant resulta publicar "Què es pensa/Què s'ha de pensar" (Gèneres d'Opinió formal) com informar "Sobre què pensar" (Informació).
- La Interpretació i l'Opinió implícita en la Informació: Insuficiència de la Veracitat com a garantia de la bondat informativa.
- Un exemple: Opinió i Informació racistes .

4.— Abast del concepte d'Opinió: Descripció, Prospectiva i Prescripció

- Anàlisi: Interpretació, explicació (Per Què), context significatiu de l'actualitat (antecedents, relacions), conseqüències (prospectiva).
- Valoració: Prendre posició o partit, judicis de valor (crítica, reprovació, protesta, denúncia, desqualificació; aprovació, adhesió, defensa).
- Prescripció: Què s'hauria de fer o d'haver fet.
- Distribució dels tres components en els gèneres i subgèneres d'Opinió.
 - De l'actualitat a l'eternitat; Intervenció pública o lluitament particular.
 - Estratègies i finalitats bàsiques dels textos de comentari: descriptives, explicatives, orientatives, deliberatives, valoratives, prospectives.

5.— Eficàcia dels gèneres d' Opinió

- Capacitat de convèncer (documentació, consistència de l'argumentació).
- Capacitat de persuasió (estil, expressió, estratègia retòrica).
- Autoritat (crèdit, reputació) de l'autor/a.
- Influència (poder, prestigi) del mitjà.

6.— Gèneres d'Opinió, més enllà de la Interpretació

- Origen històric del periodisme d'Opinió.
- Relat de fets: textos narratius i descriptius.
- Comentaris: textos argumentatius i persuasius.
 - L'argumentació: raons i proves a favor d'un opinió. Tècniques d'argumentació bàsiques em els textos d'opinió: arguments mitjançant exemples; arguments per analogia; arguments d'autoritat; arguments deductius... Estructura bàsica d'un text argumentatiu. Fal·làcies.
- Les tècniques de la retòrica clàssica en l'elaboració de textos d'opinió.
- Funcions del periodisme d'Opinió.
 - Confusió (nominal, conceptual, mediàtica) en els subgèneres: article, comentari, columna, bitllet, anàlisi, retrat, perfil, crítica, crònica...
- L'Opinió segons el Llibre d'estil de diversos mitjans (*El País*, *El Mundo*, *La Vanguardia*, *El 9 Nou*, *ABC*): coincidències, divergències.
- Distinció tipogràfica dels textos d'Opinió: la cursiva.

7.— L'Estil del periodisme d'Opinió

- L'estil del periodisme d'Opinió: sintaxi, lèxic.
- Estil i ètica: Sexisme, racisme, terrorisme, militarisme.
- Estructura del text d'Opinió: ordre i seqüència de l'argumentació.
- Retòrica i argumentació: estratègies de persuasió.
- Els Llibres d'Estil en el Periodisme d'Opinió.
- La titulació. L'arrencada. El final. La frase. El paràgraf. El to.

8.— La Secció d'Opinió

- L'Editorial: Portaveu ideològic de la publicació.
- L'article d'Opinió: assaig, tribuna oberta, costumisme, retrospectiva.
- Cartes al director: l'opinió dels lectors.
- Defensor/a dels lector (Ombudsman).
- Revista de Premsa.
- Opinió gràfica: acudit, tira còmica, caricatura.
- L'opinió en clau d'humor: Paròdic (Forges, Ferreres), Irònic (Peridis, Toni), Sarcàstic (El Roto), Satíric (Gallego & Rey), Simbòlic (Máximo).

9.— L'Editorial

- L'Opinió institucional del mitjà: temes i funció de l'editorial.
- L'equip editorial; l'anonimat.
- Extensió i estructura de l'editorial.
- Temes: el monopoli de la política.
- Menes d'editorials.
- Estil i to editorial: solemnitat, distància/vehemència.
- Titulació. Paràgraf final.

10.— L'Opinió en altres seccions: l'Anàlisi (de les notícies)

- Anàlisi o comentari: complement de seccions informatives (internacional, política, economia, societat, cultura).
- L'anàlisi: més enllà de la crònica, més ençà de l'editorial.
- Crònica, Anàlisi, Editorial: especificitats, diferències, complementarietat.
- L'Anàlisi: interpretació de l'actualitat (antecedents, context, previsions, hipòtesis de futur) sense formular judicis de valor: el risc d'editorialitzar.
- L'estil i el to, al servei de l'anàlisi (claredat, precisió...), i no de l'autor.
- L'autor, un especialista en la qüestió, sovint periodista, però no sempre.

11.— L'Opinió en altres seccions: la Columna

- Secció fixa: situació, periodicitat, extensió.
- Autor(s) fix(os) o habitual(s).
- De l'actualitat (protagonista, marginal, anecdòtica) a la intemporalitat.
- De què escriure? De la reflexió i el judici de l'actualitat a la creació literària i el lluitament d'estil (personal).
- Columnisme, és a dir, columnistes: enginy i raons (enginy sense raons, i també raons sense enginy).
- Periodisme i literatura (o prestigi literari): periodistes i escriptors; sobresou d'escriptors; ambició literària del periodista.
- Columnisme i retòrica: Metàfora, Ironia...
- Sàtira. Premsa satírica.
- Opinió sobre persones: retrat (psicològic), perfil (professional).

12.— L'Opinió en altres seccions: la Crítica

- Mala fama de la crítica: la inevitable subjectivitat (vici i virtut) del crític.
- Crítica d'espectacles (cine, teatre, música): secció de cultura/espectacles.
- Crítica de llibres i d'art (pintura, arquitectura...): suplement setmanals.
- Funció de la crítica: destinatari (creador, lector).
- Tipus i elements bàsics de la crítica: impressió, comentari, anàlisi, judici de valor; erudició, arbitrarietat, argumentació.
- Honestedat, rigor i responsabilitat del crític. Deficiències i precarietat de la crítica. Docilitat o independència del crític: crítica i informació.
- Crítica de llibres: crítica, promoció (i pressió) editorial, propaganda.
- Crítica d'espectacles: perills i servituds de la immediatesa.
- Crítics i creadors: relació o divorci. Amistats i enemistats personals. Al·lèrgies. (Hiper)Sensibilitats i Vanitats.
- Crítica, lector i públic: la deformació professional.
- Autoritat, crèdit, prestigi del crític (no de la crítica).
- El poder del crític, o el poder del mitjà.

Bibliografia bàsica (i complementària):

- ALBORG, J. L. (1991): *Sobre crítica y críticos*, Gredos, Madrid.
- ARMAÑANZAS, E., DÍAZ NOCI, J. (1996): *Gèneros de Opinión*, Universidad del País Vasco.
- BALLART, P. (1994): *Eironeia: la figuración irónica en el discurso literario moderno*, Sirmio y Q. Crema, Barcelona.
- BOOTH, Wayne C. (1989): *Retórica de la ironía*, Taurus, Madrid..
- BROWN, J. A. C. (1978): *Técnicas de persuasión*, Alianza Editorial, Madrid.
- CASSANY, Daniel (1992): *Descriure escriure; com s'aprèn a escriure*, Empúries, Barcelona (Versió castellana, Anagrama).
- CASSANY, Daniel (1995): *La cuina de l'escriptura*, Empúries, Barcelona (versió castellana, Anagrama)
- ELIOT, Thomas S. (1967): *Criticar al crítico*, Alianza Editorial, Madrid.
- GÓMEZ DE LA SERNA, R. (1990): *Retratos contemporáneos*, Aguilar
- GRUJELMO, Á. (1997): *El estilo del periodista*, Taurus, Madrid.
- GUARNER, J. L. (1994): *Autoretrato del cronista*, Anagrama, Barcelona.
- HAM, P. (1971): *Crítica de la crítica*, Barral editores, Barcelona
- HODGART, M. J. C. (1969): *La sátira*, Guadarrama, Madrid.
- JANKÉLÉVITCH, V. (1982): *La ironía*, Taurus, Madrid.
- LAKOFF, G./JOHNSON, M. (1991): *Metáforas de la vida cotidiana*, Cátedra, Madrid.

LÓPEZ HIDALGO, A. (1996): *Las columnas del periódico*, Ed. Libertarias.
 LÓPEZ PAN, F. (1995): *70 columnistas de la prensa española*, EUNSA.
MARINA, J. A. (1992): *Elogio y refutación del ingenio*, Anagrama, Barcelona.
 MARINA, J. A. (1993): *Teoría de la inteligencia creadora*, Anagrama.
 MILLÁS, J. J. (1995): *Algo que te concierne*, El País Aguilar.
 MORENO, V. (1994): *De brumas y de veras; la crítica literaria en los periódicos*, Pamiela.
NEBLETT, W. (1989): *La lògica de Sherlock Holmes*, La Magrana, Barcelona.
 REARDON, K. (1983): *La persuasión en la comunicación*, Paidós.
 RODRIGO, M. (1986): *Los medios de comunicación ante el terrorismo*, Icaria.
 ROWAT, D. C. (1990): *El "Ombudsman" en el mundo*, Teide.
 SANTAMARÍA, L. (1990): *El comentario periodístico; los géneros persuasivos*, Paraninfo.
 SWIFT, J. (1992): *Sátiras políticas*, Ed. Humanidades.
TOUTAIN, F. (2000): *Sobre l'escriptura*, Fac. Comunicació Blanquerna, Barcelona.
VALLEJO MEJÍA, M. L. (1993): *La crítica literaria como género periodístico*, EUNSA.
 VICENT, M. (1981): *Retratos de la transición*, Penthalon ediciones.
 VICENT, M. (1984): *Daguerrotipos*, Editorial Debate.
WESTON, A. (1994): *Las claves de la argumentación*, Ariel Barcelona.
 XAMMAR, E. (1989): *Periodisme*, Quaderns Crema.

Metodologia docent:

Teoria:

Cal tenir present que les classes de teoria es redueixen, de fet, a una dotzena de sessions d'una hora escassa, i en aquest temps limitat a penes si es pot fer res més que un apunt general sobre l'opinió en els mitjans de comunicació, una introducció als gèneres més representatius (editorial, columna, crítica, retrat), i una dedicació relativament extensa a l'argumentació i algunes figures retòriques bàsiques com la ironia. I atès el poc temps de què es disposa, l'apartat teòric es complementarà amb la lectura obligatòria de tres o quatre llibres de la bibliografia bàsica : Weston (1994), Cassany (1996), Toutain (2000) i Marina (1992).

Pràctica:

La meitat de les pràctiques es dedicaran de manera específica a treballar l'argumentació, de forma individual o en grup, amb textos orals o bé escrits, amb formats específics o genèrics (debat, defensa oral, pública, d'una opinió sobre qüestions polèmiques, editorials...). La resta de pràctiques es dedicaran a alguns gèneres específics o a treballar alguns recursos retòrics fonamentals (editorial, retrat, perfil; textos irònics...), i a més hi haurà algunes sessions dedicades a l'anàlisi comparativa de textos d'opinió (editorial, crítica, columna).

Sistema d'avaluació:

Tothom haurà de fer l'examen de teoria, que serà sobretot d'anàlisi i aplicació, mai de memòria (de l'estil de desenvolupar un tema qualsevol: o sigui, rotllo). Mitjançant els exercicis de pràctica, l'alumna/e podrà aprovar per curs (avaluació continuada) d'acord amb el criteri del professor de pràctiques: en qualsevol cas, el criteri mínim és que l'alumna/e tingui la capacitat de redactar un text argumentatiu ben estructurat, amb un sentit definit de l'estratègia argumentativa i retòrica, i alhora sigui capaç d'examinar un text argumentatiu i detectar-ne els errors, les contradiccions, la seva naturalesa fal·laç, o bé la seva consistència estructural i argumental. No cal dir que si l'alumna/e no aprova per curs, sempre té dret a l'examen final. Igualment, no hi ha mitjanes, ni es guarden notes parcials per segones convocatòries :s'han d'aprovar teoria i pràctica si es vol aprovar l'assignatura: així de simple.